Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania
Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”
Polish Foundation of Opportunities Industrialisation
Centers „OIC Poland”
ul. Mełgiewska 7/9, 20-209 Lublin
tel. +48 81 749 17 70
www.oic.lublin.pl

WYJŚĆ NA PROSTĄ

INFORMATOR O SYSTEMIE PROZA

i pracach nad jego opracowaniem i wdrażaniem

Partnerzy Partners

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Lublinie
Regional Prison Authority
ul. Południowa 5
20-482 Lublin
tel.: +48 81 710-45-61
www.sw.gov.pl

Zakład Karny w Hrubieszowie
Prison in Hrubieszów
ul. Nowa 64
22-500 Hrubieszów
tel.: +48 84 697 07 60
www.sw.gov.pl

Zakład Karny w Zamościu
Prison in Zamość
ul. Okrzei 14
22-400 Zamość
tel.: +48 84 638 00 70
www.sw.gov.pl

Kurator Okręgowy Sądu Okręgowego w Lublinie
District Probation Office
ul. Krakowskie Przedmieście 43a
20-076 Lublin
+48 81 532 08 40
www.so.lublin.pl

Zakład Doskonalenia Zawodowego
Vocational Training Centre
ul. Królewska 15
20-950 Lublin
+48 81 532-70-21
www.zdz.lublin.pl

Celem projektu Partnerstwa na rzecz Rozwoju „Wyjść na prostą” jest ułatwienie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracja lub reintegracją. Projekt adresowany jest do osób skazanych prawomocnymi wyrokami.

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL Partnerstwo na Rzecz Rozwoju „Wyjść na prostą”
EQUAL Community Initiative Development Partnership “Freedom for Employment”

Projekt realizowany przy udziale środków finansowych Europejskiego Funduszu Społecznego realizowany w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL

Partnerstwo na rzecz Rozwoju „Wyjść na prostą”

INFORMATOR O SYSTEMIE PROZA i pracach nad jego opracowaniem i wdrażaniem

mjr Artur Nowosad
koordynator projektu z ramienia
Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Lublinie

Lider Partnerstwa:
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania
Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”
ul. Mełgiewska 7-9; 20-952 Lublin; Poland
www.oic.lublin.pl
+48 (81) 749 17 70
+48 (81) 749 32 13
e-mail: equal@oic.lublin.pl

1 Opis systemu diagnozowania skazanych w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i przebiegu pracy zawodowej, a także potrzeb i możliwości rozwoju zawodowego stosowanego przez Służbę Więzienną.

1.1 Wprowadzenie

Niniejsza informacja została opracowana jako jeden z elementów Działania 2 projektu Partnerstwa na Rzecz Rozwoju „Wyjść na prostą" realizowanego w ramach Inicjatywy Wspólnotowej „EQUAL". Jej celem jest przedstawienie aktualnego modelu wsparcia osób pozbawionych wolności przez Służbę Więzienną (więziennictwo) na gruncie obowiązujących przepisów penitencjarnych i ukształtowanej praktyki w zakresie zdobywania/uzupełniania wykształcenia i aktywizacji zawodowej.

1.2 Cele i funkcje kary pozbawienia wolności w odniesieniu do aktywizacji zawodowej skazanych.

Cele wykonywania kary pozbawienia wolności zostały zapisane w art. 67 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego. Zgodnie z jego brzmieniem wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzeganie porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa.

Cele te są zbieżne z celami wychowania i mają prowadzić do współpracy skazanego z administracją więzienną, a zwłaszcza z wychowawcą, psychologiem, nauczycielem, terapeutą. Zmiana postawy skazanego ma ułatwić powrót do społeczeństwa i życie zgodne z porządkiem prawnym oraz normami społecznymi.

Na każdym etapie procesu resocjalizacji realizowanym w warunkach izolacji penitencjarnej w zadaniach funkcjonariuszy Służby Więziennej pojawia się cały wachlarz działań polegających na różnorodnym wspieraniu skazanego w dążeniu do poprawy. Należą do nich w szczególności: **diagnozowanie osadzonych** i opieka wychowawczo-psychologiczna, **oddziaływania penitencjarne w ramach systemów odbywania kary,** a zwłaszcza **systemu programowanego oddziaływania**, **zatrudnienie, nauczanie**, oddziaływania terapeutyczne, pomoc postpenitencjarna, a w jej ramach **aktywizacja zawodowa**, a także **współdziałanie z kuratorską służbą sądową i ze społeczeństwem**.

1.3 Diagnozowanie osadzonych w warunkach zakładu karnego.

Zasadniczą formą diagnozowania skazanych w zakresie: karalności, sytuacji rodzinnej, **wykształcenia ogólnego i zawodowego**, sytuacji zdrowotnej i ustalenia potrzeb readaptacji społecznej są tzw. rozmowy wstępne przeprowadzane przez wychowawców z każdym nowo przybyłym osadzonym. W rozmowach tych ustalane są zasadnicze problemy i potrzeby skazanego oraz niezbędne sposoby wsparcia.

Rozmowę wstępną wychowawca przeprowadza niezwłocznie po przybyciu skazanego do oddziału mieszkalnego, jednak nie później niż drugiego dnia od jego przyjęcia do zakładu. Po zapoznaniu się z dokumentacją skazanego umieszczoną w aktach osobowych cz. A wychowawca dokonuje m.in. szeregu ustaleń dotyczących: **wykształcenia ogólnego i zawodowego.** W tym celu ustala:

1. stopień posiadanego wykształcenia

2. kierunek wykształcenia
3. ukończone klasy/semestry (w przypadku wykształcenia niepełnego)

W przypadku osadzonych młodocianych i nieletnich wychowawca dodatkowo ustala trudności w nauce, ze wskazaniem przedmiotów zaniedbanych, przypadków powtarzania klas i wagarowania. W następnej części wywiadu odnosi się do:

4. pożądanego kierunku uzupełnienia wykształcenia
5. pożądanego kierunku przekwalifikowania zawodowego ze wskazaniem powodu.

W celu ustalenia potrzeb readaptacji społecznej, podczas opisywanej rozmowy zbierane są informacje o środkach utrzymania rodziny. Jedno z pytań dotyczy zatrudnienia przed osadzeniem. Nie jest jednak ustalany dokładny przebieg kariery zawodowej. W rozmowie wychowawca ma obowiązek zadać pytania zmierzające do ustalenia uzdolnień i zainteresowań osadzonego, ale wywiad w tym zakresie nie nakazuje wprost określenia np. praktycznych umiejętności zawodowych.

Kolejnym zadaniem jest dokonanie weryfikacji potrzeb skazanego w zakresie przygotowania do readaptacji społecznej. W tym celu wychowawca w rozmowie wstępnej po dokonaniu szeregu ustaleń odnoszących się np. do posiadanych środków pieniężnych, sytuacji mieszkaniowej - ocenia zakres wskazanej pomocy w chwili zwolnienia. Dotyczy on także określenia czy osadzony wymaga udziału w kursach zawodowych i czy wymaga pomocy w znalezieniu zatrudnienia po opuszczeniu zakładu.

Po zweryfikowaniu potrzeb postpenitencjarnych wychowawca informuje skazanego m.in. o możliwościach: zatrudnienia, nauczania, uzyskania pomocy materialnej i postpenitencjarnej. **Zobowiązuje skazanego do** dostarczenia dowodu osobistego oraz **udokumentowania posiadanego wykształcenia**. Ustalenia z rozmowy wstępnej uzupełnia się, weryfikuje i analizuje w toku dalszej pracy ze skazanym.

W przypadku przetransportowania skazanego wychowawca niezwłocznie po zapoznaniu się z jego teczką osobopoznawcza i aktami osobowymi cz. A przeprowadza rozmowę, w której ustala zmiany w sytuacji prawnej, a także weryfikuje dane zawarte w rozmowie wstępnej.

1.4 Diagnozowanie psychologiczno-penitencjarne.

Kodeks karny wykonawczy stanowi, że skazanego poddaje się w miarę potrzeby, za jego zgodą, badaniom psychologicznym, a także psychiatrycznym. W przypadku braku zgody skazanego o przeprowadzeniu badań decyduje sędzia penitencjarny. Badania przeprowadza się przede wszystkim w tzw. ośrodkach diagnostycznych.

Badania psychologiczne mają na celu wyjaśnienie psychologicznych i socjologicznych procesów zachowania skazanego, zdiagnozowanie ewentualnych zaburzeń psychicznych, określenie ewentualnego postępowania leczniczego i rehabilitacyjnego. Wyniki badań psychologicznych, które zawiera się w orzeczeniu psychologiczno-penitencjarnym służą podjęciu właściwej decyzji klasyfikacyjnej i określeniu warunków indywidualnego oddziaływania na skazanego. Ustalenia z badań psychiatrycznych znajdują natomiast odzwierciedlenie w opinii psychiatrycznej.

Badaniom psychologiczno – penitencjarnym obligatoryjnie poddawani są skazani młodociani (do 21 roku życia), którym pozostało co najmniej 6 miesięcy do nabycia prawa do ubiegania się o warunkowe zwolnienie lub sprawiający trudności wychowawcze, a także skazani na karę

dożywotniego pozbawienia wolności i karę 25 lat pozbawienia wolności. Pozostali skazani diagnozowani są w zależności od potrzeb.

W orzeczeniu psychologiczno– penitencjarnym psycholog ma obowiązek zamieszczenia m.in. **wskazań i zaleceń w zakresie potrzeby objęcia skazanego nauczaniem** (rodzaj szkoły lub kursu zawodowego), a także **objęcia zatrudnieniem** (odpłatne, nieodpłatne i w jakim charakterze).

1.5 Systemy odbywania kary – system programowanego oddziaływania

Karę pozbawienia wolności wykonuje się w systemie programowanego oddziaływania, terapeutycznym i zwykłym. W systemie programowanego oddziaływania odbywają karę skazani młodociani, a także skazani dorośli, którzy wyrażają zgodę na współudział w opracowaniu i wykonywaniu indywidualnego programu oddziaływań. Oddziaływania penitencjarne prowadzone wobec skazanych w systemie programowanego oddziaływania są zawarte w opracowanych dla nich indywidualnych programach oddziaływania. IPO poprzedza się opracowaniem diagnozy zawierającej:

- opis i wyjaśnienie przyczyn nieprzestrzegania przez skazanego norm prawnych lub niedostosowania społecznego,
- opis funkcjonowania skazanego w kontaktach społecznych,
- opis podstawowych problemów skazanego.

Natomiast w indywidualnym programie oddziaływania określa się: zakres prowadzonych oddziaływań, cele oddziaływań możliwe do realizacji w warunkach zakładu oraz wynikające z nich szczegółowe zadania nałożone na skazanego, wraz z terminami ich realizacji oraz kryteriami oceny wykonania. IPO poddaje się weryfikacji w zależności od potrzeb i ocenie wykonania zadań w nich zawartych nie rzadziej niż co sześć miesięcy.

W programach oddziaływania ustala się zwłaszcza: **rodzaje zatrudnienia** i **nauczania skazanych**, ich kontakty z rodziną i osobami bliskimi, wykorzystywanie czasu wolnego, możliwości wywiązywania się z ciążących na nich obowiązków oraz inne przedsięwzięcia niezbędne dla przygotowania skazanych do powrotu do społeczeństwa. Z tymi ustaleniami korelują zadania nakładane na skazanych. Najczęściej dotyczą one: podjęcia **działań w celu uzyskania zatrudnienia oraz sumiennej i wydajnej pracy w przypadku jej wykonywania, podnoszenia poziomu wykształcenia i zdobywania kwalifikacji zawodowych**, udziału w klubach i kołach zainteresowań, pracy społecznej na rzecz zakładu i środowiska lokalnego, unormowania relacji z rodziną, uczestniczenia w terapii uzależnień, **nabywania umiejętności aktywnego poszukiwania pracy**, zabezpieczenia podstawowych warunków do egzystencji po wyjściu na wolność, wspierania najbliższych podczas odbywania kary, naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem.

Pozytywna ocena zachowania skazanego oraz realizacji obowiązków nakładach w indywidualnym programie oddziaływań ma wpływ na zmianę warunków odbywania kary, a także zwiększa szansę na jej skrócenie w drodze uzyskania warunkowego przedterminowego zwolnienia.

1.6 Zatrudnienie skazanych.

Przepisy kodeksu karnego wykonawczego stanowią, że **skazanemu zapewnia się w miarę możliwości świadczenie pracy**. Zatrudnienie następuję na podstawie skierowania do pracy, umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło, umowy o pracę nakładczą lub na innej podstawie prawnej. Zatrudnienie następuje za zgodą i na warunkach określonych przez dyrektora zakładu karnego, zapewniających prawidłowy przebieg odbywania kary pozbawienia wolności.

Przy kierowaniu do pracy uwzględnia się w miarę możliwości **zawód, wykształcenie, zainteresowania i potrzeby osobiste skazanego**. Prace zapewnia się przede wszystkim skazanym zobowiązanym do świadczeń alimentacyjnych, a także mającym szczególnie trudną sytuację materialną, osobistą lub rodzinną.

Praca skazanego jest odpłatna, ale od tej reguły istnieją wyjątki. Zasady wynagrodzenia za prace ustala się w porozumieniu zawieranym przez dyrektora zakładu lub w umowie zawieranej przez skazanego. Przy kierowaniu skazanego do prac administracyjno-porządkowych na terenie zakładu, wynagrodzenie za pracę ustala dyrektor tego zakładu.

Skazanemu, za jego pisemną zgodą lub na jego wniosek, dyrektor może zezwolić na nieodpłatne zatrudnienie przy pracach publicznych na rzecz organów administracji publicznej lub przy pracach wykonywanych na cele charytatywne, a także przy pracach porządkowych i pomocniczych wykonywanych na rzecz jednostek SW. Za wykonywane prace nieodpłatne mogą być skazanemu przyznawane nagrody.

Zgodnie z § 3 art. 67 kkw praca więźniów, zwłaszcza sprzyjająca zdobywaniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych, jest jednym z najważniejszych środków oddziaływania zmierzających do ich społecznej readaptacji. W rzeczywistości społeczno-gospodarczej zatrudnienie osób pozbawionych wolności podczas pobytu w jednostkach penitencjarnych nie jest powszechne, ale zdecydowanie wybiórcze.

Kierowanie do zatrudnienia, wyniki badań lekarskich z zakresu medycyny pracy, przebieg zatrudnienia, z dokładnym wskazaniem jego rodzaju, okresu zatrudnienia oraz warunków odpłatności za pracę jest ewidencjonowany w specjalnych **aktach osobowych cz. C (zatrudnienie)**. Przy opuszczaniu zakładu karnego skazany otrzymuje **zaświadczenie o zatrudnianiu** go w czasie odbywania kary.

1.7 Nauczanie skazanych.

W zakładach karnych prowadzi się nauczanie obowiązkowe w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum, a także umożliwia się nauczanie w zakresie ponadpodstawowym (ponadgimnazjalnym) i na kursach zawodowych. Zawodowe szkolenie kursowe może być w całości lub częściowo odpłatne.

Pierwszeństwo w uzyskaniu możliwości objęcia nauczaniem w szkole ponadpodstawowej (ponadgimnazjalnej) i na kursach zawodowych mają skazani, którzy nie posiadają wyuczonego zawodu albo po odbyciu kary nie będą mogli go wykonywać, a także ci, którzy nie ukończyli 21 roku życia.

Skazanym nie posiadającym wystarczających środków pieniężnych udostępnia się nieodpłatnie niezbędne podręczniki i pomoce naukowe. W uzasadnionych wypadkach skazany może, na własny koszt, kształcić się w szkołach poza obrębem zakładu karnego za zgodą dyrektora zakładu.

Z większości przypadków skazani uczęszczają do szkół o profilu zawodowym, gdzie szczególnie ważna jest praktyczna nauka zawodu. Do praktycznej nauki zawodu służą warsztaty szkolne, a także warsztaty przedsiębiorstw przywięziennych. W tych warunkach praktyczna nauka zawodu często jest połączona z pracą produkcyjną na rzecz tych przedsiębiorstw.

Kierowanie do nauczania zarówno w formie szkolnej, jak i formie kursowej leży w kompetencji komisji penitencjarnej, która w tym zakresie podejmuje odpowiednią decyzję na

piśmie. Dokumentowanie przebiegu procesu dydaktycznego odbywa się na zasadach ogólnie obowiązujących w oświacie. Absolwenci szkół i szkoleń kursowych **otrzymują stosowne świadectwa ukończenia nauki (szkolenia)** według wzorów obowiązujących w szkolnictwie bez zaznaczania, że nauczanie/szkolenie miało miejsce w warunkach izolacji więziennej.

W aktach osobowych cz. B skazanych **odnotowywane są najistotniejsze informacje dotyczące postępów w nauczaniu/szkoleniu** wraz z określeniem rodzaju, czasu i miejsca ukończenia nauki oraz uzyskanych wyników końcowych.

1.8 Aktywizacja zawodowa.

Jako sposób przeciwdziałania pogłębianiu się skutków bezrobocia w zakładach karnych wprowadzono nowatorskie na gruncie penitencjarnym przedsięwzięcie pod nazwą „Program aktywizacji zawodowej skazanych". To zamierzenie wychowawcze należy do aktywnych formy pomocy postpenitencjarnej. Jego naczelnym celem jest promocja zatrudnienia. W ramach realizacji programu aktywizacji zawodowej, dla jego instytucjonalnego wsparcia, powoływane są **więzienne kluby pracy**, na wzór klubów pracy działających przy powiatowych urzędach pracy.

Więzienne kluby pracy stanowią dla skazanych pole do pozytywnych doświadczeń, wzmacniają ich poczucie wpływu na sytuację osobistą, a tym samym otaczającą rzeczywistość, utrwalają przeświadczenie o możliwości samorealizacji w rolach społecznych, w których dotychczas nie spełniali się. Programy klubu realizowane są nie tylko w oparciu o własną kadrę wychowawczą i psychologiczną (liderzy klubów pracy), ale także z udziałem przedstawicieli urzędów pracy, ośrodków pomocy społecznej, zakładów ubezpieczeń społecznych i kuratorów sądowych.

Dotychczasowa współpraca opiera się z reguły na lokalnych porozumieniach jednostki penitencjarnej z powiatowym urzędem pracy lub niesformalizowanych kontaktach. Absolwenci kursów aktywizacji zawodowej w ramach więziennych klubów pracy otrzymują **zaświadczenia o ich ukończeniu** sygnowane przez urząd pracy i jednostkę penitencjarną, w której przebywają. W aktach osobowych cz. B zamieszczane są adnotacje o ukończeniu kursu wraz z informacją o jednostkowych kosztach ich przeprowadzenia, które pokrywane są z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej.

1.9 Okres przygotowania do wolności

Stosunkowo nową instytucją prawa karnego wykonawczego jest ustalanie tzw. okresu przygotowania do wolności i podejmowanie w związku z tym szeregu działań wspierających i aktywizujących skazanego. Wydzielenie z całości kary odcinka czasowego bezpośrednio poprzedzającego zwolnienie, ale na tyle długiego, aby można było odpowiednio przygotować skazanego i jego środowisko do powrotu z więzienia, jest milowym krokiem w kierunku probacyjnego modelu wykonywania kary.

W myśl art. 164. § 1 kkw, okres 6 miesięcy przed warunkowym przedterminowym zwolnieniem lub przed wykonaniem kary stanowi, w miarę potrzeby, czas niezbędny na przygotowanie skazanego do życia po zwolnieniu, zwłaszcza do nawiązania kontaktu z kuratorem sądowym lub podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 kkw. Okres ten ustala, za zgodą skazanego, działająca w zakładzie karnym / areszcie śledczym komisja penitencjarna. Okres ten może również wyznaczyć sąd penitencjarny w postanowieniu o udzieleniu lub odmowie warunkowego zwolnienia, jeżeli uzna to za niezbędne.

W okresie tym wychowawca dokonuje rzetelnej identyfikacji potrzeb skazanego po zwolnieniu, a sam skazany powinien sam (pod kierunkiem wychowawcy) przeprowadzić niezbędne czynności i działania, aby ten czas wykorzystać optymalnie tj. w celu: **nawiązania kontaktu z kuratorem**, **znalezienia pracy**, ustabilizowania stosunków rodzinnych, podjęcia zadań służących kontynuacji leczenia uzależnień, polepszenia warunków socjalnych, uzyskania dowodu osobistego lub innych niezbędnych dokumentów itp. W dążeniu do redukcji deficytów socjalno-bytowych i osobowościowych skazany otrzymuje wsparcie kuratora sądowego, organizacji współuczestniczących w wykonywaniu kary i osób godnych zaufania.

Administracja więzienna ma obowiązek ułatwienia skazanemu kontaktu z kuratorem sądowym. W tym celu niezwłocznie powiadamia kuratorska służbę sądową o ustaleniu okresu przygotowania do wolności, wskazując jednocześnie miejsce aktualnego pobytu i przyszły adres zamieszkania oraz podstawowe problemy, które wymagają rozwiązania. W okresie przygotowania do zwolnienia skazany winien odbywać karę w zakładzie karnym położonym możliwie najbliżej od przyszłego miejsca zamieszkania. Służba Więzienna **umożliwia kuratorowi bezpośredni dostęp do skazanego oraz do zgromadzonej w czasie odbywania kary dokumentacji osobopoznawczej.**

Skazanemu można także zezwolić na opuszczenie zakładu karnego, łącznie na czas do 14 dni, zwłaszcza w celu podejmowania starań **o uzyskanie po zwolnieniu odpowiednich możliwości zamieszkania i pracy** oraz w celu nawiązania bezpośredniego kontaktu z kuratorem. Zezwolenia udziela dyrektor zakładu karnego.

1.10 Współpraca z kuratorską służbą sądową.

Służba Więzienna i kuratorska służba sądowa jako instytucje i organy karnego postępowania wykonawczego zobligowane są do współdziałania. Płaszczyzny współdziałania określone są w Kodeksie karnym wykonawczym. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- zasięganie przez administrację więzienną informacji dotyczących osoby skazanego w drodze **wywiadu środowiskowego** przeprowadzonego przez kuratora sądowego (art. 14 kkw),
- obejmowanie skazanego dozorem kuratora, **udostępnianie danych na temat skazanego** niezbędnych do wykonywania dozoru i **umożliwianie bezpośrednich z nim kontaktów** (art. 167 kkw),
- **współdziałanie** kuratora z administracją zakładów karnych **w zakresie odpowiedniego przygotowania skazanych do zwolnienia** (art. 174 kkw)., ustanawianie okresu przygotowania do wolności i umożliwianie skazanym realizacji programu wolnościowego ustalonego ze skazanym przez kuratora (art. 164 kkw).

W zakresie zasięgania informacji dotyczących osoby skazanego administracje więzień zwracają się z prośbą o ustalenie sposobu wykorzystywania i zachowania się podczas czasowych zezwoleń na opuszczenie zakładu (widzenia i przepustki). Na żądanie prezesów sądów przesyła się do kuratorów opinie o skazanych i byłych skazanych niezbędne do realizowania instytucji dozoru. Kuratorzy i kadra penitencjarna więzień wymieniają miedzy sobą na piśmie i telefonicznie informacje o skazanych, niezbędne w procesie wykonywania kary. Kuratorzy powiadamiani są o decyzjach komisji penitencjarnych w zakresie ustalenia okresu przygotowania do wolności.

1.11 Współpraca z urzędami pracy i ośrodkami pomocy społecznej.

Zgodnie z art. 38 § 1 kkw w pracy penitencjarnej ze Służbą Więzienną mogą współdziałać stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, jak również kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania. Otrzymują one także pieniądze na swoją statutową działalności z funduszu pomocy postpenitencjarnej.

Nawiązana współpraca pozwala na wzmocnienie oddziaływań wychowawczych w czasie odbywania kary i kontynuację wsparcia byłych skazanych, przebywających już na wolności. Podstawą wzajemnych relacji są **pisemne porozumienia i przedłożone programy działania**. W zakresie społecznej readaptacji skazanych więziennictwo od dawna prowadzi współpracę z wieloma organami i instytucjami państwowymi, niezwiązanymi z resortem sprawiedliwości. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim urzędy pracy i ośrodki pomocy społecznej.

Podstawową formą współdziałania jest prowadzenie **więziennych klubów pracy**, które otrzymują materialne, metodologiczne i osobowe wsparcie ze strony urzędów. Wśród wykładowców prowadzących zajęcia z zakresu aktywizacji zawodowej i doradztwa zawodowego znajdują się fachowcy z urzędów pracy. Coraz częściej zakres i zasady współdziałania zapisywane są w **dwustronnych porozumieniach**. W rozwiniętych formach wzajemnych relacji urzędy pracy **informują** zakłady karne **o ofertach pracy**, **organizowanych kursach i szkoleniach** dla osób poszukujących pracy oraz **innych aktywnych rodzajach wsparcia osób bezrobotnych**.

Więziennictwo współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej na podstawie krajowego **porozumienia zawartego w 2000 roku pomiędzy Dyrektorem Generalnym SW a Ministerstwem Pracy i Spraw Społecznych**. Na jego mocy administracje więzienne powiadamiają organa pomocy społecznej o pobycie osób skazanych w zakładach penitencjarnych, prosząc o przeprowadzenie wywiadów środowiskowych w ich rodzinach, ustalenie ewentualnych potrzeb i poinformowanie o podjętych działaniach. Jednostki więzienne powiadamiają także partnerów o przewidywanych i faktycznych terminach zwolnień osadzonych oraz zakresach koniecznej pomocy. Na świadectwach zwolnienia, z którymi osadzeni mogą zgłaszać się do ośrodków pomocy, odnotowywane są **formy i wielkości pomocy udzielanej przez więziennictwo, a także wskazania co do dalszej opieki**.

1.12 Pomoc postpenitencjarna

Celem pomocy postpenitencjarnej jest readaptacja społeczna skazanych przebywających w jednostkach penitencjarnych lub je opuszczających. Udzielenie wszelkiej możliwej pomocy ma ułatwić skazanemu włączenie się do życia w społeczeństwie. Ma ona także wprowadzić zwalnianego w aktywne funkcjonowanie w warunkach wolnościowych na zasadzie ogólnie przyjętych norm społecznych. Jest to także utrwalanie wychowawczych celów wykonania kary, a w szczególności przeciwdziałanie powrotowi do przestępstwa.

Ustalanie potrzeb skazanego w zakresie pomocy postpenitencjarnej następuję już w rozmowie wstępnej w ciągu 48 godzin od chwili przyjęcie do więzienia. W rozmowie wstępnej wychowawca pozyskuje podstawowe informacje dotyczące przyszłej pracy z osadzonym, w tym dotyczące pomocy postpenitencjarnej: stan konta depozytowego, posiadaną odzież i obuwie, rodzaj wsparcia i pomocy jaką deklaruje rodzina, posiadanie dokumentu tożsamości, **posiadanie kwalifikacji zawodowych, poziomu i rodzaju wykształcenia, a także stażu zawodowego.** Informacje te są weryfikowane przez cały okres pobytu skazanego w izolacji, a obligatoryjnie na sześć miesięcy przed przewidywanym terminem zwolnienia.

Pomoc ze środków funduszu pomocy postpenitencjarnej będącego w dyspozycji Służby Więziennej kierowana jest przede wszystkim do osób pozbawionych wolności oraz osób zwalnianym z zakładów karnych lub aresztów śledczych. Część środków funduszu pomocy postpenitencjarnej przeznacza się na:

- **organizowanie i finansowanie poradnictwa prawnego, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej**,
- **organizowanie i finansowanie kursów przygotowania zawodowego lub pokrywanie kosztów związanych z udziałem w takich kursach oraz składaniem egzaminów kwalifikacyjnych,**
- **pomoc rzeczową w formie podręczników i innych pomocy naukowych lub narzędzi i wyposażenia potrzebnego do wykonywania wyuczonego zawodu albo prowadzenia na własny rachunek działalności gospodarczej.**

Skazanemu zwalnianemu z zakładu karnego, który nie dysponuje wystarczającymi środkami własnymi i nie ma zapewnionych na wolności dostatecznych środków utrzymania, dyrektor zakładu karnego może udzielić pomocy pieniężnej w chwili zwolnienia w wysokości do 1/3 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników lub jej odpowiedni ekwiwalent (art.166 § 3 kkw). Dyrektor zakładu zwalniając skazanego udziela mu także stosownych **informacji o** możliwościach uzyskania niezbędnej pomocy, zwłaszcza **w zakresie zakwaterowania, zatrudnienia i doraźnego utrzymania**.

Przy zwolnieniu z zakładu karnego skazany otrzymuje znajdujące się w depozycie dokumenty, pieniądze, przedmioty wartościowe i inne przedmioty, jeżeli nie zostały zajęte w drodze zabezpieczenia lub egzekucji. Skazany otrzymuje ponadto **świadectwo zwolnienia** z zakładu karnego oraz **zaświadczenie o zatrudnieniu**.

W świadectwie zwolnienia odnotowuje się m.in. podstawowe dane o osobie zwalnianej, podstawę zwolnienia oraz informacje o obowiązku nawiązania kontaktu z kuratorem sądowym, a także **informacje o zakresie udzielonej pomocy postpenitencjarnej** i ewentualnych potrzebach udzielenia dalszej pomocy np. w zakresie znalezienia miejsca zakwaterowania, **znalezienia zatrudnienia**, **podjęcia lub kontynuowania nauki** lub leczenia, przyznania zapomogi finansowej lub rzeczowej.

1.13 Podsumowanie.

Reasumując należy stwierdzić, że działalność więziennictwa w wielu aspektach swojego funkcjonowania nakierowana jest na **diagnozowania skazanych w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i przebiegu pracy zawodowej, a także zapewnienia im możliwości rozwoju zawodowego**. Działania te mają doprowadzić do pełnej readaptacji społecznej, a tym samym do powstrzymania się od powrotu do przestępstwa. Jednakże istniejący system poza niewątpliwymi zaletami ma jednak szereg słabych stron, które wymagają wyeliminowania. Dotyczą one następujących zagadnień:

- niekorzystny stosunek liczby kadry penitencjarnej do liczby skazanych,
- przeludnienie jednostek penitencjarnych,
- słabe wykształcenie skazanych i utrwalony syndrom wyuczonej bezradności,
- **brak fachowej diagnozy rozwoju zawodowego skazanych**,
- brak ofert pracy dla zdecydowanej większości osób przebywających w izolacji,

- brak możliwości zachowania ciągłości zatrudnienia pracujących więźniów po ich wyjściu na wolność,
- słabe powiązanie kierunków kształcenia w warunkach izolacji z potrzebami rynku,
- brak systemu zapewniającego miejsca pracy dla absolwentów szkół przywięziennych i szkoleń kursowych w więzieniu i po wyjściu na wolność,
- **brak monitoringu dalszych losów absolwentów szkół i kursów na rynku pracy**,
- brak jednolitej procedury postępowania w zakresie realizacji art. 164 kkw,
- niewystarczająca ilość środków w systemie pomocy postpenitencjarnej,
- **jednorazowość i doraźność pomocy postpenitencjarnej świadczonej byłym skazanym**,
- **brak jednolitego modelu współpracy pomiędzy służbami: penitencjarną, kuratorską i z zakresu zatrudnienia, luki i spory kompetencyjne,**
- **słaby system wymiany informacji o skazanych pomiędzy instytucjami świadczącymi pomoc,**
- **powielanie tych samych czynności wobec skazanych, brak koordynacji działań.**

Z analizy jakościowej słabych stron obecnego systemu wsparcia wynika, że przynajmniej część z nich (podkreślone tłustym drukiem) można redukować poprzez opracowanie i wdrożenie innowacyjnej procedury wymiany informacji o osobie skazanego w ramach **Arkusza PROZA** - Planu Rozwoju Zawodowego osoby skazanej/ osadzonej/ zwolnionej z zakładu karnego. Arkusz ten z założenia wspólny dla trzech instytucji wpierających: Służby Więziennej, Kuratorskiej Służby Sądowej i Powiatowych Urzędów Pracy stanowiłby standardowe narzędzie pracy z osobami skazanymi, opierające się na jednakowej dla wszystkich metodologii indywidualnego planu działania.

2 Procedura gromadzenia i wykorzystywania danych dotyczących sytuacji zawodowej osób pozostających pod dozorem kuratora sądowego

2.1 Kurator zawodowy dla dorosłych, rola i zadania.

Kurator sądowy jako organ postępowania wykonawczego (art. 2 p. 6 kkw) realizuje określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu (art. 1 ustawy o kuratorach sądowych z dnia 27.07.2001r., Dz. U. Nr 98, poz. 1071). Do podstawowych zadań kuratorów sądowych dla dorosłych należy wiec organizowanie i prowadzenie działań mających na celu pomoc skazanemu w jego społecznej readaptacji (art. 173 § 1 kkw) poza oczywistym zadaniem jakim jest kontrola ścisłego wykonywania przez skazanego nałożonych na niego obowiązków i poleceń, co wiąże się z wychowawczym oddziaływaniem i zapobieganiem powrotowi osoby skazanej do przestępstwa (art. 171 § 2 kkw). Dobór metod i sposobu oddziaływań kuratora jest zależny od niego samego, choć obowiązujące przepisy w dość precyzyjnie określają zakres jego działań. Przede wszystkim kurator sądowy ma istotny wpływ na przebieg/modyfikację okresu próby/dozoru. Z jego wniosku wszczynane są postępowania incydentalne np. w przedmiocie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności, odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia bądź też w przedmiocie zwolnienia skazanego od dozoru kuratora sądowego (katalog sporządzanych przez kuratora wniosków ujęty jest w art. 173 § 2 kkw). Inne podejmowane przez kuratora działania wynikają z zapisów ustawy o kuratorach

sądowych a są to m.in. odwiedzanie osób objętych postępowaniem w miejscu ich zamieszkania i pobytu a także w zakładach zamkniętych, żądanie niezbędnych wyjaśnień od osób objętych dozorem lub inną forma kontroli zleconej przez sąd (art. 9), współpraca z właściwym samorządem i organizacjami statutowo zajmującymi się wychowaniem, resocjalizacją i świadczeniem pomocy społecznej (art. 11). Kurator sądowy wykonuje swoje obowiązki w terenie oraz pełni dyżury w sądzie a czas jego pracy określony jest wymiarem jego zadań (art. 13 ustawy). Ponadto kurator sądowy sporządza wywiady środowiskowe zarówno w sądowym postępowaniu wykonawczym (art. 14 kkw) oraz przygotowawczym (art. 214 kpk).

2.2 Rodzaje i sposób prowadzenia spraw pozostających w wykonaniu kuratorów sądowych.

Kuratorzy sądowi przede wszystkim wykonują dozory nad osobami wobec których sąd postanowił warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności (art. 69 i 70 kk) oraz udzielić warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności (art. 77 i 78 kk). Dozory w innych przypadkach mianowicie przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego (art. 66 i 67 kk) oraz przy karze ograniczeniu wolności polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne (art. 35 kk, art. 53 i 61 kkw) orzekane są rzadko. Okres próby dozoru wynosi najczęściej od 2 do 5 lat. Po oddaniu skazanego pod dozór kuratora sądowego do kuratorskiej służby sądowej przekazywany jest wyrok/postanowienie oraz dodatkowe dokumenty dotyczące skazanego. Wykonując dozór kurator sądowy nawiązuje kontakt ze skazanym w terminie 7 dni od otrzymania prawomocnego orzeczenia. Następnie w ciągu 14 dni sporządza sprawozdanie z objęcia dozoru, zawierające m.in. diagnozę środowiskową, warunki bytowe i osobiste skazanego, zamierzenia readaptacyjne, metody prowadzenia dozoru i przewidywane trudności w procesie resocjalizacyjnym. Przebieg dozoru i podejmowane na bieżąco czynności kurator sądowy dokumentuje w karcie czynności dozoru, prowadzonej osobno dla każdego dozorowanego. Wraz z zakończeniem okresu próby kurator sporządza sprawozdanie z zakończenia dozoru, gdzie opisuje przebieg dozoru, realizację planu pracy z dozorowanym oraz dokonuje oceny postawy dozorowanego w okresie próby. (Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7.06.2002r. w sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru... Dz. U. Nr 91, poz.812). Z osobami objętymi dozorem kurator spotyka się w miejscu ich zamieszkania oraz w sądzie, przeciętnie raz w miesiącu.

2.3 Czynności kuratora w zakresie pomocy skazanym w podjęciu zatrudnienia. Współpraca z jednostkami penitencjarnymi. (Płaszczyzna dla wprowadzenia procedury/arkusza PROZA)

Podjęcie pracy przez osobę skazaną jest bardzo ważnym elementem w procesie resocjalizacyjnym, zarówno w warunkach izolacyjnych jak i wolnościowych. W tym kierunku najczęściej zmierzają działania kuratorów sądowych, tj. pomocy skazanym w znalezieniu pracy. Z racji prawnych unormowań kurator sądowy współpracuje w tym zakresie z wieloma instytucjami i organizacjami statutowo zajmującymi się resocjalizacją, wychowaniem, leczeniem i świadczeniem pomocy społecznej w środowisku otwartym jak również na terenie zakładów karnych (art. 3, p. 1 i art. 11, p. 3 ustawy o kuratorach sądowych). Często Sąd Penitencjarny nakłada na osobę dozorowaną, której udzielono warunkowego przedterminowego zwolnienia, obowiązek

wykonywania pracy zarobkowej lub przygotowania się do zawodu (art. 159 kkw, art. 72 § 1, p. 4 kk). W takiej sytuacji pomyślny przebieg okres próby uzależniony jest od wykonania przez skazanego nałożonego na niego obowiązku.

Do zakresu działania kuratorów sądowych należy również udzielanie skazanym pomocy z funduszu pomocy postpenitencjarnej oraz podejmowanie czynności mających na celu przygotowanie skazanego do zwolnienia z zakładu karnego (art. 173 § 2, p. 8 i 10 kkw). Udzielanie osobom zwalnianym zakładów karnych pomocy postpenitencjarnej szczegółowo reguluje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.04.2005r. w sprawie Funduszu pomocy Postpenitencjarnej (Dz.U. Nr 69, poz. 618). Środki tegoż Funduszu mogą być bowiem przeznaczane m.in. na organizowanie i finansowanie promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, kursów przygotowania zawodowego lub pokrywania kosztów związanych z udziałem w takich kursach oraz składaniem egzaminów kwalifikacyjnych, pomoc rzeczową w formie narzędzi i wyposażenia potrzebnego do wykonywania wyuczonego zawodu albo prowadzenia na własny rachunek działalności gospodarczej. Osoby zwolnione z zakładów karnych składają wniosek o udzielenie pomocy do kuratora zawodowego. Pomoc może być udzielona w terminie do 3 miesięcy od dnia zwolnienia (w szczególnych wypadkach do 6 miesięcy). Choć zapisy cytowanego rozporządzenia dość szeroko określają możliwy zakres udzielanej pomocy to w praktyce środki Funduszu są ograniczone i nie pozwalają na jej pełna realizację.

Nowy obszar współpracy zakładów karnych z kuratorami otworzyły przepisy art. 164 – 167 kkw regulujące tryb udzielania skazanym pomocy w okresie do 6 miesięcy przed planowanym zwolnieniem. Działania zarówno pracowników służby więziennej i kuratorów zmierzają w tym przypadku do opracowania tzw. programu wolnościowego, polegającego na opracowaniu strategii „łagodnego" przejścia skazanego z zakładu karnego do wolności. W wyznaczonym czasie skazany może nawiązać kontakt z kuratorem i skorzystać z oferowanej mu pomocy w zakresie znalezienia zakwaterowania i pracy. W tym miejscu opracowanie planu rozwoju zawodowego osadzonego byłoby cennym źródłem informacji o jego sytuacji zawodowej. Umożliwiłoby udzielenie skazanemu lepszej i szybszej pomocy w zakresie znalezienia zatrudnienia. Arkusz PROZA mógłby być dołączany do opinii i wniosków dyrektorów zakładów karnych o udzielenie skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia. Dla sądu byłaby to kolejna przesłanka przemawiająca za udzieleniem danemu skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia. Dana osoba jawiłaby się bowiem jako przygotowana do zaistnienia na rynku pracy - dzięki odbytym szkoleniom, kursom i dokonanej analizie w zakresie jej potrzeb zawodowych (a co za tym idzie ryzyko powrotu do przestępstwa byłoby mniejsze). Dalszy rozwój zawodowy/rozwinięcie procedury PROZA, mógłby postępować już w warunkach wolnościowych – pod dozorem kuratora sądowego.

Informacje zgromadzone przez służbę więzienną, w formie arkuszu PROZA, stanowiłyby cenne uzupełnienie sporządzanej przez kuratorów sądowych diagnozy środowiskowej dotyczącej skazanego i ujęte byłyby w sprawozdaniu z objęcia dozoru. W przedstawianym w tym sprawozdaniu planie pracy ze skazanym ujęte zostałoby dalsze wdrażanie procedury rozwoju zawodowego (współpraca z punktami aktywizacji zawodowej, doradcami zawodowymi w urzędach pracy). Kuratorzy sądowi dokonywaliby diagnozy rozwoju zawodowego skazanego w warunkach wolnościowych, wypełniając właściwą część arkusza (niejako dopełniając diagnozę poczynioną w zk)

3 Arkusz Planu Rozwoju Zawodowego (PROZA)

3.1 Projekt instrukcji zastosowania

Arkusz Planu Rozwoju Zawodowego (PROZA) jest narzędziem służącym do gromadzenia i przekazywania informacji dotyczących sytuacji zawodowej osoby pozbawionej wolności lub korzystającej z warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności. Podstawowym celem oddziaływań resocjalizacyjnych, podejmowanych zarówno w warunkach izolacyjnych jak i wolnościowych, jest redukowanie ryzyka powrotu do przestępstwa przez osobę skazaną. Podejmowane w tym zakresie działania są różnorodne. Bardzo istotnym czynnikiem warunkującym skuteczną readaptacje społeczną osób skazanych jest powrót lub wejście osoby skazanej na rynek pracy. W tym celu dokonywana jest diagnoza sytuacji zawodowej osoby skazanej i jej potrzeb w tym zakresie. Dane zebrane w ramach arkuszu PROZA umożliwiają pełniejszą realizację oczekiwań zawodowych osób skazanych. Są wynikiem współpracy i skoordynowanych działań między Służbą Więzienną, Kuratorską Służbą Sądową oraz Powiatowymi Urzędami Pracy.

Informacje zebrane w ramach arkusza PROZA gromadzone są przez:

1. Służbę Więzienną (dla osób osadzonych). Pracownicy służby więziennej, wychowawcy, na podstawie obserwacji i spotkań z osobami osadzonymi wypełniają część A i B kwestionariusza.
2. Kuratorów sądowych wykonujących dozory nad osobami warunkowo zwolnionymi i korzystającymi z warunkowego zawieszenia wykonania kary. Kuratorzy sądowi wypełniają część C (oraz A - w przypadku osób korzystających z warunkowego zawieszenia wykonania kary)

Zgromadzone w ten sposób dane, za zgodą osoby objętej postępowaniem wykonawczym, przekazywane są w końcowym etapie oddziaływań naprawczych właściwym instytucjom zajmującym się świadczeniem pomocy w pośrednictwie pracy.

3.2 A R K U S Z Planu Rozwoju Zawodowego osoby skazanej, osadzonej/zwolnionej z ZK (PROZA)

3.2.1 Dane osobowe.

Imię i Nazwisko:	Wiek:
Adres:	tel. tel. kom. e-mail:
Pesel	

1. Sytuacja rodzinna.

a. źródła utrzymania rodziny (żony oraz dzieci):

b. warunki mieszkaniowe:

c. opis relacji rodzinnych:

2. Wykształcenie, kwalifikacje zawodowe.

a. wykształcenie:

Rodzaj szkoły/uczelni	Okres nauki	Zdobyte kwalifikacje, zawód(y)

b. ukończone kursy (kiedy i jakiego rodzaju):

c. deklarowane potrzeby w zakresie uzupełnienia wykształcenia:

3. Stan zdrowia (zdolność do pracy, ograniczenia co do wykonywania pracy/orzeczenie o stopniu niepełnosprawności):

4. Dotychczasowy przebieg pracy zawodowej/zarobkowej:

Rodzaj wykonywanej pracy (stanowisko)	Okres świadczenia pracy	Zakres obowiązków

3.2.2 Diagnoza rozwoju zawodowego osadzonego i jego potrzeb w tym zakresie dokonana w warunkach izolacji więziennej.

1. **Aktywność osadzonego w zakresie podejmowania pracy w ZK i jego stosunek do pracy, rodzaj i czas wykonywanej pracy** (jeżeli pracował):

2. **Oferowane w ZK szkolenia, kursy w zakresie zdobycia lub podwyższania kwalifikacji zawodowych** (jakie szkolenia/kursy zostały ukończone):

3. **Ocena stopnia zaangażowania/zainteresowania osadzonego do uczestnictwa w oferowanych w ZK kursach i szkoleniach, klubie pracy**:

4. **Podstawowe wnioski z przeprowadzanych w ZK badań psychologicznych** (cechy osobowości, poziom inteligencji):

5. **Kierunek w jakim winien przebiegać dalszy rozwój zawodowy skazanego w warunkach wolnościowych. Spostrzeżenia i sugestie funkcjonariuszy Służby Więziennej (wychowawcy, psychologa). Osoba do kontaktu/nr telefonu**:

3.2.3 Diagnoza rozwoju zawodowego skazanego i jego potrzeb w tym zakresie dokonana w warunkach wolnościowych.

1. **Data opuszczenia ZK** (dotyczy osób warunkowo zwolnionych):
2. **Rejestracja w urzędzie pracy** (kiedy i siedziba urzędu – dotyczy osób bezrobotnych):

3. **Wykonywana praca po opuszczeniu więzienia/zawieszeniu wykonania kary** (rodzaj, stanowisko, wynagrodzenie – jeżeli pracuje):

4. **Posiadane umiejętności i uprawnienia:**
   znajomość języków obcych;
   język …….. stopień znajomości ……..
   język …….. stopień znajomości ……..
   obsługa komputera ……
   prawo jazdy kat. …… samochód osobowy TAK/NIE
   uprawnienia: budowlane/elektryczne/mechaniczne/inne……
   inne umiejętności ……

5. **Potrzeby skazanego w zakresie podwyższenia/zdobycia kwalifikacji zawodowych** (deklarowana chęć uczestnictwa w stosownych szkoleniach):

6. **Zainteresowanie skazanego podjęciem zatrudnienia wspieranego przez Urząd Pracy :**
   staż/przygotowanie zawodowe/prace interwencyjne

7. **Oczekiwania dotyczące warunków zatrudnienia:**

a) okres zatrudnienia:
☐ praca sezonowa ☐ do 1 roku ☐ powyżej 1 roku

b) odległość (mobilność)-ile km był/a/by Pan/i skłonny dojeżdżać do pracy?
☐ do 20 km ☐ do 30 km ☐ do 50 km ☐ powyżej 50 km

c) forma zatrudnienia:
☐ umowa o pracę ☐ umowa zlecenie/o dzieło ☐ dowolna forma zatrudnienia

d) wynagrodzenie miesięczne brutto:
 najniższe krajowe wynagrodzenie 1100-1500 zł 1600-2000 zł
 powyżej 2100 bez znaczenia

8. Preferowane branże:

 administracja
 rolnictwo
 budownictwo
 sprzedaż
 gastronomia
 produkcja
 ochrona zdrowia/opieka socjalna
 inne
 ubezpieczenia
 telekomunikacja
 obsługa klienta
 praca fizyczna
 księgowość
 marketing/reklama
 serwis i naprawa

9. **Aktywność skazanego w zakresie podjęcia pracy** (motywacja do utrzymywania kontaktów z instytucjami i osobami wspierającymi i nadzorującymi proces rozwoju zawodowego):

10. **Diagnoza kompetencji zawodowych skazanego** (użyte metody i wnioski z ich opracowania, np. metody IPD):

11. **Kierunek w jakim winien przebiegać dalszy rozwój zawodowy skazanego. Spostrzeżenia i sugestie doradcy zawodowego, kuratora sądowego**:

12. **Instytucje wspierające proces zdobywania kompetencji zawodowych i zatrudnienia skazanego** (adres, telefon, osoby do kontaktu)

- Urząd pracy:
- Punkt Aktywizacji Zawodowej:
- Służby Socjalne (GOPS, MOPR):
- Kurator sądowy:
- ……

13. **Dodatkowe informacje**

……

……

……

Partnerstwo na rzecz Rozwoju „WYJŚĆ NA PROSTĄ”

Wizyta studyjna

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND”

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Lublinie

Kurator Okręgowy Sądu Okręgowego w Lublinie

ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Kamila Ćwik Rzucidło

Kierownik Projektów dla Przedsiębiorstw

Koordynator Partnerstwa

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**”
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL

jest częścią strategii Unii Europejskiej na rzecz stworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy i zapewnienia szerokiego do nich dostępu.

EQUAL **to nowe sposoby rozwiązywania problemu dyskryminacji na rynku pracy.**

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Finansowana przez Europejski Fundusz Społeczny [EFS], ma na celu testowanie i popieranie – w drodze współpracy transnarodowej – nowych sposobów zwalczania wszystkich form dyskryminacji i nierówności na rynku pracy, zarówno wobec osób zatrudnionych, jak i poszukujących pracy.

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Zakres tematyczny PIW EQUAL obejmuje pięć tematów

Temat A

Ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracją lub reintegracją celem promowania rynku pracy otwartego dla wszystkich.

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

PRR „Wyjść na Prostą" - czas

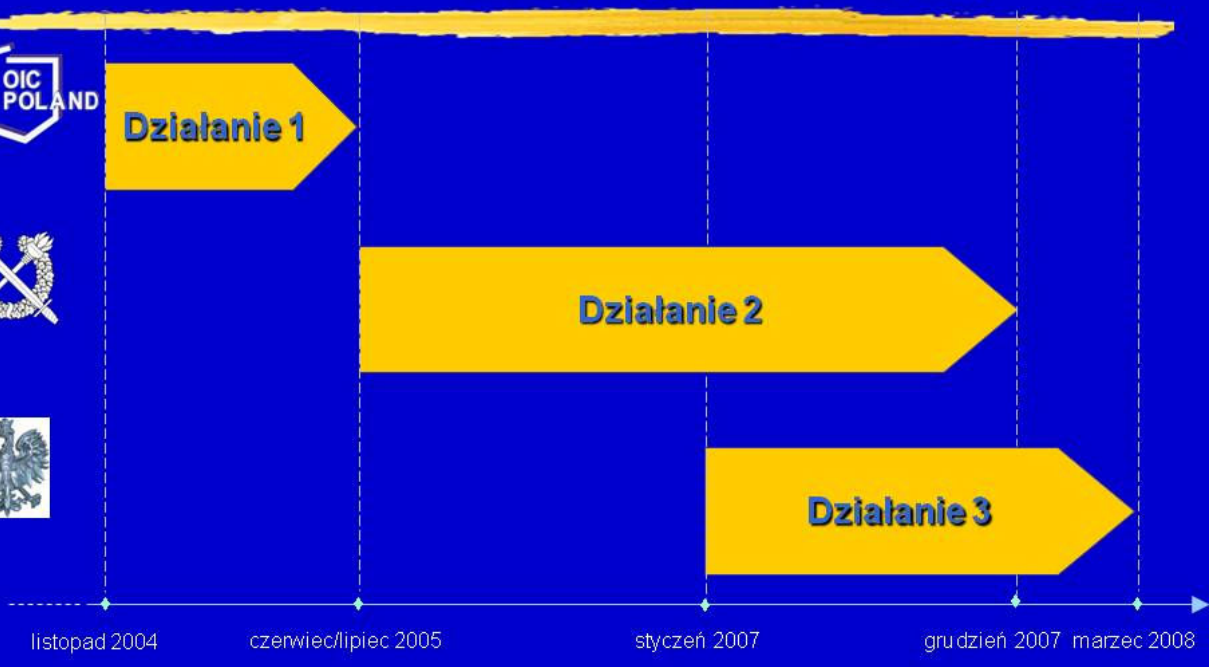

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Partnerzy

1. Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND" – *administrator partnerstwa*
2. Kurator Okręgowy Sądu Okręgowego w Lublinie
3. Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Lublinie
4. Zakład Karny w Hrubieszowie
5. Zakład Karny w Zamościu
6. Zakład Doskonalenia Zawodowego w Lublinie
7. Stowarzyszenie Penitencjarne PATRONAT O/Lublin
8. NZOZ MONAR Ośrodkiem Rehabilitacyjno-Readaptacyjnym z siedzibą w Majdanie Kozic

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

DZIAŁANIE 1

przeprowadzono badania:

- pracodawców pod kątem szans osób karanych na zatrudnienie (2 000 pracodawców)
- potrzeb szkoleniowych i zawodowych beneficjentów ostatecznych (1 600 osób skazanych)
- potrzeb szkoleniowych kuratorów i wychowawców penitencjarnych (200 osób)

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

DZIAŁANIE 2

- Przygotowanie analizy obecnego wsparcia osób skazanych w ramach systemu penitencjarnego
- szkolenia służb kuratorskich i funkcjonariuszy SW (studia doradztwa zawodowego) oraz psychologów (metodologia IPD)
- szkolenia skazanych
- opracowanie procedury wymiany informacji
- Współpraca ponadnarodowa

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

DZIAŁANIE 3

Upowszechnienie i mainstreaming

oznacza:

wymianę i przekazywanie informacji na temat działań prowadzonych przez Partnerstwa oraz rezultatów tych działań – zarówno pozytywnych i negatywnych

że rezultaty te zostaną uwzględnione i przyjęte w założeniach obowiązującej polityki oraz zastosowane w praktycznych działaniach

HORYZONTALNY zmiana na poziomie lokalnym lub regionalnym

WERTYKALNY zmiana na poziomie politycznym i administracyjnym

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Roman Kaszycki

Dyrektor ds. projektów i współpracy zagranicznej

Nadzór merytoryczny

System wsparcia osób skazanych

- Główni uczestnicy
  - Służba Więzienna
  - Kuratorzy zawodowi
  - Instytucje szkoleniowe
  - Organizacje pozarządowe
  - Publiczne i niepubliczne służby zatrudnienia
- Podstawy metodologiczne:
  - rozwiązania outplacementu zaadaptowanego i społecznego (tzw. outplacement typu P i S)
  - readaptacja skazanych na rynku pracy - jednolity proces, niezależny od instytucji go prowadzącej.
  - holistyczne podejście do procesu resocjalizacji
  - wspólna odpowiedzialność wszystkich instytucji za rezultat końcowy a nie tylko za określony obszar.

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Bariery skazanych w zatrudnieniu

	Zakład Karny		Dozór kuratora		Ośrodek readaptacyjny	
	Ilość odpowiedzi	% przypadków	Ilość odpowiedzi	% przypadków	Ilość odpowiedzi	% przypadków
Ogółem badani	572		603		257	
Bariery łącznie, w tym:	527		580		236	
Mobilność	140	26,57%	231	39,83%	70	29,66%
Kwalifikacje	237	44,97%	305	52,59%	122	51,69%
Niewiedza o rynku pracy	260	49,34%	330	56,90%	106	44,92%
Nieznajomość źródeł poszukiwania pracy	389	73,81%	426	73,45%	141	59,75%
Brak autorefleksji	301	57,12%	381	65,69%	117	49,58%

źródło: badania PBR „Wyjść na prostą" 2005 w ramach PIW EQUAL

Sytuacja obecna

- Służba Więzienna
  - Diagnoza i wsparcie psychologiczne ze strony psychologów penitencjarnych
  - Wsparcie i pomoc ze strony wychowawców penitencjarnych
  - Kluby Pracy
- Kuratorska Służba Sądowa
  - sprawozdanie z objęcia dozoru
  - program wolnościowy
- Publiczne Służby Zatrudnienia
  - pośrednictwo pracy;
  - usługi EURES;
  - poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa;
  - pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy;
  - organizacja szkoleń.

Sytuacja obecna - podsumowanie

- Brak koordynacji działań
  - Każda z instytucji wykonuje działania wyłącznie na swoim „odcinku" nie współpracując z innymi – nie są przekazywane informacje o sytuacji zawodowej skazanego, wyniki badań, itp.
  - Nie ma ustalonych standardów komunikacji i przekazywania informacji pomiędzy instytucjami
- Dublowanie działań (np. opis sytuacji zawodowej skazanego może być wykonany przez SW, kuratora i PUP)
- Luki w systemie
  - Nie wszyscy skazani są objęci diagnozą zawodową
  - Kuratorzy i SW nie są kształceni w kierunku doradztwa zawodowego
  - PUP nie znają specyfiki pracy ze skazanymi

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Definicja problemu

Brak systemu wspierającego reintegrację skazanych na otwartym rynku pracy

- służby zatrudnienia nie zajmują się skazanymi na miarę ich potrzeb
- służby penitencjarne i kuratorskie nie mają wystarczających kwalifikacji jako doradcy zawodowi
- skazani nie potrafią się odnaleźć na rynku pracy, nie wiedzą jak i gdzie jej szukać
- inne bariery utrudniające zatrudnienie

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

System wsparcia osób skazanych

1. Każdy beneficjent niezależnie od miejsca wejścia do systemu (ZK, KSS, PUP) otrzymuje takie samo wsparcie
2. Wczesna diagnoza zawodowa określającą bariery w reintegracji zawodowej
3. Zawarcie kontraktu między skazanym a doradcą zawodowym określającego sekwencje realizacji planów zawodowych oraz wytyczającego cele SMART
4. Realizację postanowień kontraktu poprzez zajęcia określone w sekwencjach zawodowych; realizację nadzorować może każda instytucja dzięki stosowaniu tej samej metodologii - przejście beneficjenta z instytucji do instytucji nie powoduje przerwania realizacji kontraktu – unikanie dziur w systemie
5. Holistyczna opieka mentorska ze strony doradcy zawodowego znającego specyfikę pracy ze skazanymi
6. Przekazywanie informacji między instytucjami – unikanie dublowania działań

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Elementy składowe

PROZA - Arkusz Indywidualnego Planu Rozwoju Zawodowego

- diagnoza potrzeb edukacyjnych, diagnoza mocnych stron i predyspozycji zawodowych, poziomu istotnych cech osobowościowych i znajomości aktywnych metod poszukiwania pracy.
- jednolita metodologia zbierania danych, ich analizy i prezentacji.
- PROZA bazuje na założeniach IPD (Indywidualne Plany Działania) stosowanych przez służby zatrudnienia uwzględniając specyfikę pracy ze skazanymi
- Jest to również procedura wymiany informacji między SW, KSS i PUP

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Elementy składowe

- PAZ – Punkty Aktywizacji Zawodowej
  - porady kuratorów przeszkolonych z zakresu doradztwa zawodowego.
  - specjalistyczne zespoły problemowe - zespoły doradztwa zawodowego (ETE – Education, Training, Employment)
  - National Offender Management Service (NOMS) - zunifikowana służba łącząca zadania penitencjarne i postpenitencjarne
  - wyposażenie kuratorów w kompetencje doradców zawodowych

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Elementy składowe

- Model szkoleniowy dla potrzeb systemu:
  - Program szkolenia doradców zawodowych na bazie studiów podyplomowych w wymiarze 200 godzin przeznaczony dla kuratorów i wychowawców penitencjarnych nie mających studiów psychologicznych;
  - Program szkolenia psychologów penitencjarnych oraz kuratorów zawodowych mających wykształcenie wyższe psychologiczne w wymiarze 80 godzin - zaznajomienie słuchaczy z narzędziami stosowanymi przez doradców zawodowych;
  - Program szkolenia pracowników pierwszego kontaktu z publicznych służb zatrudnienia w wymiarze 24 godzin - zapoznanie doradców zawodowych z PUP ze specyfiką środowiska skazanych;
  - Programy szkoleń zawodowych oraz warsztatów i treningów dla skazanych

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

Niezbędne nakłady

- studia podyplomowe dla doradców zawodowych – około 120 000 zł za grupę 30 osób
- szkolenie IPD dla psychologów penitencjarnych i kuratorów z wykształceniem psychologicznym – około 45 000 zł za kurs 80 godzinny dla grupy 10-30 osób
- szkolenie „pierwszego kontaktu" – około 15 000 zł za 24 godzinny kurs dla 10 osobowej grupy
- stworzenie i wyposażenie Punktów Aktywizacji Zawodowej (po 1 na terenie każdego Sądu Okręgowego, docelowo po 1 w centrach podregionalnych) – wynajęcie pomieszczeń, infrastruktury, zakup komputerów, testów, środków łączności na poziomie minimum 20000 zł na PAZ oraz koszty osobowe i eksploatacji w wysokości około 2 500 zł miesięcznie

Pełne wdrożenie systemu zajmuje minimum dwa lata, jednak struktury zaczynają działać już po roku.

Pełny koszt na terenie OISW Lublin nie przekroczy 800 000 zł.

Administrator Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „**OIC POLAND**"
ul. Mełgiewska 7-9; 20-209 Lublin; tel (0-81) 749 17 70; fax (0-81) 749 32 13
www.oic.lublin.pl e-mail: equal@oic.lublin.pl

MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO

Aktywizacja zawodowa więźniów i byłych więźniów

Rekomendowane rezultaty:

- System wspierania osób skazanych
- Utworzenie krajowego modelu współpracy instytucji wymiaru sprawiedliwości i sektora pozarządowego na rzecz readaptacji społecznej i aktywizacji zawodowej skazanych i byłych skazanych

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL
Partnerstwo na rzecz Rozwoju „Wyjść na prostą”

EQUAL Community Initiative
Development Partnership „Freedom for Employment”

Projekt realizowany przy udziale środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
“OIC Poland”

Lider Partnerstwa
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”
ul. Mełgiewska 7-9; 20-952 Lublin; Poland
www.oic.lublin.pl

Partnership Lider
Polish Foundation of Opportunity Industrialization Centers „OIC Poland”
☎+48 (81) 749 17 70 🖷 +48 (81) 749 32 13
e-mail: equal@oic.lublin.pl